

Gedreven door doodsangst en de drang te vertellen

Autodidactisch theatermaakster Sanne Vogel produceert met veel haast, maar heeft zichzelf nu onder controle

Je weet maar nooit wanneer het afgelopen is. Daarom haast theatermaakster Sanne Vogel (26) zich al tien jaar van toneelrol naar regieproject en van film naar jeugdboek.

Door onze redacteurs
EMILIE VAN OUTEREN en
HERIEN WENSINK

In haar poëtische monoloog *Ogen vol Waanzin* uit 2003 stapt Sanne Vogel op zeker moment uit haar zwarte kleren en laat haar mollige lijf in groot, wit ondergoed in een volle badkuip zakken. Bijna verdrinkt ze daarin zowel zichzelf als haar ongeboren kind – een plastic pop die op haar buik gebonden is.

Deze intieme scène, waarin ze het met vertrokken gezicht en zeiknatte slierten haar uitschreeuwt, werd door producent Huis aan de Werf buiten haar medeweten op posters gedrukt en door het land verspreid. Toen de 19-jarige Vogel daar achter kwam, liet ze boos alle affiches voor de voorstelling terughalen. Niet alleen omdat ze het beeld niet representatief vond voor de kwetsbare voorstelling, maar vooral omdat ze niet gekend was in de keuze. Als Vogel zelf een stuk maakt, wil ze de touwtjes in handen hebben en ten minste meebeslissen welk beeld naar buiten komt.

Het multitalent Sanne Vogel (26) is niet meer weg te denken van het reizende theaterfestival De Parade, dat afgelopen week in Amsterdam neerstreek. Ook daarbuiten heeft ze haar naam als actrice, schrijver en regisseur gevestigd. Alsof het leven elk moment afgelopen kan zijn, stort ze zich al tien jaar van toneelrol in regieproject en schrijft ze filmscenario na jeugdboek.

Alleen al dit jaar schreef en regisseerde ze de voorstelling *Late Avond Idealen* en de tv-film *Mama* en speelde Natalee in de voorstelling *Met Joran aan Zee*. Haar stuk *Irritant* is zo populair op de Parade dat het kassameisje beschermd moest worden tegen bezoekers die geen kaartje meer konden krijgen. Op festivals en in theaters speelt ze vooral geheel eigen en vaak tragikomische stukken. Bij het televisiepubliek is ze bekend als de jonge Annie in *Annie M.G.*, Claudia in *Het Schnitzelparadijs* en zichzelf in *Wie is de Mol*. Ze is ook het meisje dat twee jaar geleden moest huilen aan tafel bij *Pauw & Witteman* toen haar familiegeschiedenis ter sprake kwam. Daar zag iedereen een kwetsbaarheid die ongekend is in het praatprogramma, maar alom aanwezig in de voorstellingen van Vogel.

Als dochter van een bouwvakker en een verpleegster was de weg naar het theater geen geëffend pad voor Sanne Vogel. Ze kwam er voor het eerst toen ze acht jaar oud was. Haar vader Eddy nam Sanne en haar een jaar oudere broer Robin mee naar een voorstelling op de theaterschool waar hij, wegens rugklachten, als conciërge was gaan werken. Het maakte een verpletterende indruk op beide kin-

deren, en vanaf dat moment was duidelijk dat ze 'iets' met theater wilden.

De dyslectische Sanne blonk op de basisschool niet uit, maar leraren lieten haar telkens overgaan omdat ze haar zo lief vonden en ze altijd zulke creatieve ideeën had, zegt haar moeder Margareth Vogel. Volgens Robin was ze „een heel lief, nietszeggend, dromerig meisje dat eigenlijk alles wel best vond”. Maar op de mavo bloeide ze op en sleepte ze velen mee in haar enthousiasme als ze haar talrijke fantasieën tot verhalen en optredens uitwerkte. Wel trok ze zich er terug uit het schooltoneel omdat de leerlingen met wie ze moest samenwerken niet dezelfde passie voor theater hadden als zij.

„We kozen liever zelf uit met wie we werkten”, zegt Robin. Dus maakten broer en zus op en buiten school stukken die zij schreef en regisseerde en waarvoor hij licht, decors en video's verzorgde. En dat doen ze in feite nog steeds.

In die cruciale periode stierf de zus van haar vader aan borstkanker. Margareth Vogel: „Sanne was er ontzettend ontdaan van. Het heeft haar echt wakker geschud. Tot dan toe dacht ze altijd dat alles, net als in sprookjes, goed zou aflopen. Naar ons idee is haar ontwikkeling toen in een sneltreinvaart gekomen.”

Niet alleen ging ze doelgerichter met haar creativiteit om, ook trok ze zich het onrecht in de wereld om zich heen aan. Als 13-jarige hield ze, altijd al dol op dieren, resoluut op met vlees eten.

Naar aanleiding van het overlijden van haar tante schreef ze een gedicht dat begon met de woorden „Ik wil dood”. Ze won er in 1999 de eerste van haar drie prijzen van de talentenjacht de Kunstbende mee. Margareth spoorde haar kinderen nog wel aan door te leren, maar hun vader stimuleerde hun creativiteit volledig. Robin: „Mijn vader was al op zijn vijftiende wees en heeft moeten vechten om een zo

'Wat ze meemaakt, kan ze meteen in iets tastbaars omzetten'

Vriendin Mirthe Berentsen

normaal mogelijk leven te krijgen. Wij moesten daarom juist gaan doen wat ze echt wilden."

Op theater- en filmopleidingen werd Sanne na de mavo niet aangenomen. In plaats van de benodigde kwalificaties voor die hbo's te halen, liep ze audities af. Ze nam regisseurs voor zich in omdat ze lief, eerlijk en ontroerend is, zeggen film- en tv-makers Martin Koolhoven en Dana Nechustan. Vogel zocht hen op om te vertellen dat ze hen bewonderde. Koolhoven zag een video van haar waarin ze auditie deed, maar vooral ook zijn film *Susy Q* prees.

Nechustan benaderde ze omdat ze hoopte dat die haar zelfgeschreven scenario *Feestbeest* wilde verfilmen. „Ze had alles van mij gezien. Dat vond ik grappig, voor een meisje van 16, dus spraken we af."

De film kwam er niet, maar Nechustan bleef Vogel wel volgen en

castte haar als de jonge Annie M.G. Schmidt in de recente televisieserie over de schrijfster. Beide regisseurs roemen haar durf en sociale vaardigheid. „Ze is een hele goede netwerker. Niet berekenend, maar heel oprecht", zegt Koolhoven.

Op toneel had ze wel succes en al sinds haar zestiende kan ze leven van het vak. In 2001 speelde ze in haar eerste professionele stuk, *What if God was one of Us*, onder regie van Harm van Geel. Datzelfde jaar maakte ze in *Denk aan het Kind* van Dick van den Toorn haar debuut op de Parade. Om haar eigen autonome producties te kunnen maken, richtte ze met broer Robin een eigen stichting op, de Vogelfabriek. Van Toorn: „Omdat ze niet in het laatje zat met standaard-knappe meisjes, moest ze haar eigen weg vinden."

Direct ontving ze aanmoedigingsprijzen en lovende recensies.

Haar onstuimige productie werd, naast haar drang om verhalen te vertellen, ook gedreven door de angst dat ze niet heel oud ging worden, gaf ze als 18-jarige toe in interviews. De kanker waaraan haar tante, haar oma en vele andere vrouwen in haar vaders familie waren overleden, bleek door een gen veroorzaakt te zijn. Hoewel ze het tot op heden niet heeft laten testen, kan Vogel daar zelf ook drager van zijn. Die dreiging maakte dat ze met grote haast alle kansen greep die op haar pad kwamen.

Haar manische aanpak gaat soms ten koste van haarzelf. „Ze kon heel erg nerveus zijn. Vroeger moest ze voor elke première overgeven", zegt haar moeder. Ook pleegt ze door het harde werken wel eens roefbouw op haar lichaam, of kan ze helemaal opgaan in de rol die ze zelf bedacht heeft, op het destructieve af. „Ze blijft

dichtbij zichzelf, maar snijdt onderwerpen aan die heel herkenbaar zijn: onzekerheden, identiteitswiffl", zegt regisseur Harm van Geel.

Ze heeft een liefde voor buitenbeentjes en disfunctionele families, maar ze laat zich ook inspireren door grotere thema's. In de monoloog *Gesloten Hoofd* (2005), die ze schreef naar aanleiding van een krantenberichtje over een moeder die haar baby in de wasmachine had gestopt, speelde ze een vrouw met een postnatale depressie. „Haar kracht is dat ze wat ze leest of meemaakt meteen in iets tastbaars kan omzetten", zegt jeugdvriendin Mirthe Berentsen. „Maar als ze in zo'n heftige voorstelling opgaat, kan ze zelf bijna ervaren hoe het is om in zo'n depressie te raken."

Eén keer, in 2004, stortte Sanne Vogel letterlijk in op het podium.

Robin: „Ik deed de techniek voor de voorstelling *Hap*, op de Parade voor 350 mensen. Op het moment dat ik haar zendertje openschoof, hoorde ik een heel raar hjiigen. We deed het licht aan en toen zakte ze in elkaar. Het duurde wel even voor mensen doorhadden dat het niet bij de voorstelling hoorde."

Na die inzinking zocht Vogel psychologische hulp. Sindsdien houdt ze haar grenzen beter in de in de gaten. Al blijft dat moeilijk. „Een paar jaar geleden beloofde ze alleen nog maar dingen te gaan doen die ze écht leuk vond. Sindsdien heeft ze het drukker dan ooit", weet vriendin en actrice Dunya Khayame.

Vogel is zowel in als buiten haar voorstellingen openhartig over haar beperkingen. Een van de stukken waarin dat op humoristische wijze naar voren komt, is *Flater*, dat ze maakte voor de Parade in

2007. Daarin zit een scène waarin Vogel zich minutenlang in een veel te strakke spijkerbroek probeert te wurmen. Dat iemand zo vastbesloten iets probeert te zijn dat zij niet is, er zo graag bij wil horen, er per se uit wil zien als anderen en daar steeds maar niet in slaagt, is gênant, pijnlijk, grappig en herkenbaar. En Vogel speelt het volmaakt; zoals in veel van haar werk geeft ze zich letterlijk en figuurlijk bloot. Collega's noemen die ongegeneerdheid waarin ze tegelijk heel kwetsbaar is ontroerend. Volgens sommigen ontwikkelde ze zich zo schaamteloos en eigenzinnig omdat ze als puber zwaar was – op het hoogtepunt negentig kilo. In *Flater* stak ze ook weer de draak met dat zelfgecreëerde imago door te zeggen „daar heb je Sanne Vogel weer die altijd in haar blote kont op het toneel staat". Zulke zelfspot en relativeringsvermogen zijn kenmerkend voor Vogel, zeggen vrienden.

Een paar jaar geleden viel ze twintig kilo af, maar nog steeds „weet ze als geen ander op een artistieke manier haar lichaam te gebruiken", zegt regisseur Nechustan. Dat, én de poëtische manier waarop ze van jongsaf aan met taal

'Er is niemand op de wereld die zo slecht zingt als Sanne'

Regisseur Dana Nechustan

omgaat, maakte dat Nechustan haar moest hebben als de jonge Annie. Toch leek haar deelname niet vanzelfsprekend. Na twee slechte castings moest ze wat toonladders laten horen omdat in de dramaserie ook gezongen zou worden. Die waren zo vals dat de begeleidende pianist dacht dat ze een grap uithaalde.

Nechustan: „Uiteindelijk hebben we de liedjes laten inzingen. Er is niemand op de wereld die zo slecht zingt als Sanne. Maar ik wilde gewoon per se haar."

Geliefd als ze is bij regisseurs, de autodidact Vogel is wel eigenwijs en niet altijd eenvoudig te kneden. „Als je haar regisseert, zegt ze netjes ja en amen", herinnert Van Geel zich van de periode dat ze samenwerkten. „Maar uiteindelijk speelt ze een rol precies zoals zij het in haar hoofd heeft."

Volgens Martin Koolhoven re-

gisseert ze ook liever haar eigen werk, maar speelt ze in dat van anderen om ervan te leren.

Dit jaar maakte ze zelf de voorstelling *Late Avond Idealen* over het praktische idealisme waarmee zij en veel generatiegenoten worstelen. Eén van de personages die daarin een betere wereld met een lekker leven proberen te combineren, is haar vriendin Georgina Verbaan. Vogel werkt graag met bevriende acteurs, onder wie bekende Nederlanders als Tygo Gernandt en Egbert-Jan Weeber.

Ze weet dat bekende gezichten, net als haar handige gebruik van media als Twitter, een groot publiek naar haar voorstellingen trekken. Daardoor krijgt ze soms de kritiek dat ze te commercieel is, maar ze wordt ook geroemd omdat ze jongeren naar het theater lokt die daar anders nooit een voet zouden zetten. Zelf zegt ze alleen met deze mensen te werken omdat het fantastische acteurs zijn die haar in haar passie uitdagen, en niet om de status die ze hebben.

Op die manier heeft ze een vast groepje collega's om zich heen verzameld die ze vertrouwt en die haar aanvullen. „Daarbij komt een energie vrij waardoor we niet meer hoeven te eten, drinken of slapen, maar alleen maar willen werken”, zegt Tygo Gernandt over hun samenwerking.

Inmiddels denken vrienden en familie niet meer dat Sanne gedreven wordt door de acute angst om dood te gaan. „Eerder was er misschien een tijdsdruk omdat ze bang was dat ze er morgen misschien niet meer was”, zegt Khayame. „Maar nu denk ik dat haar grote liefde voor theater toch de voornaamste drijfveer is.”

Volgens haar vriend Wouter Zweers, met wie ze ruim zeven jaar samen is, is ze gewoon overactief en veelzijdig. Ze zit vol verhalen, die ze op allerlei manieren wil vertellen. Soms loopt ze daar zo van over dat ze niet kan slapen tot de creativiteit eruit is.

De regie die ze voert over alle facetten van haar werk, manifesteert zich ook in haar privéleven. Volgens Egbert-Jan Weeber, met wie ze deze zomer de Paradevoorstelling *Irritant* maakt, gaat ze in het vooruitplannen van haar projecten wel erg ver. „Ze heeft zelfs over twee jaar haar kind gepland.” Want moeder worden lijkt zo langzamerhand het enige voornemen dat Sanne Vogel nog niet heeft waargemaakt.

Bekend van theater, tv, film en boekhandel

Sanne Willementje Theresia Vogel is op 10 april 1984 geboren in Nieuwegein.

1999-2001 Diverse prijzen bij de landelijke Kunstbende.

2000 Eindexamen *rtavo*; eerste professionele theateervoorstelling *What if god was one of us* bij Huis aan de Werf; Paradevoorstelling *Denk aan het kind*; oprichting Vogelfabriek.

2002 Eigen voorstelling *Hip*, waarmee ze de prijs voor aanstormend Paradetalent wint.

2002-heden Schrijft en regisseert eigen toneelstukken en

speelt in theater-, tv- en filmproducties, waaronder *Het Schnitzelparadijs*, *Villa Achterwerk* en *Annie M.G.*

2008 Jeugdboek: *Het levenswerk van een talentloos meisje*.

2010 Regisseur en schrijver *Late Avond Idealen*; Paradevoorstelling *Irritant*; komend najaar speelt ze haar monoloog *Document*, over de familiegeschiedenis van haar vader en een meisje met haast dat op de vlucht is voor een kankergen.

Woont samen met acteur Wouter Zweers en twee poezen.

Sanne Vogel (26) kan al tien jaar leven van haar vak als toneel-, film- en televisieactrice, schrijfster en theaterregisseur. Foto Roger Cremers